

5. Зміни до Митного кодексу України: Авторизація на провадження митної брокерської діяльності. Державна митна служба України. URL: <https://customs.gov.ua/en/news/novini-20/post/zmini-do-mitnogo-kodeksu-ukrayini-avtorizatsiia-na-provazhennia-mitnoyi-brokerskoyi-diialnosti-1901#scrollTop=0>

6. Підсумки року та перспективи авторизації митних брокерів: результати спільної наради Держмитслужби та представників бізнесу. Державна митна служба України. URL: <https://customs.gov.ua/en/news/novini-20/post/pidsumki-roku-ta-perspektivi-avtorizatsiyi-mitnikh-brokeriv-rezultati-spilnoyi-naradi-derzhmitsluzhbi-ta-predstavnikiv-biznesu-2634#scrollTop=0>

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-674-4-17>

**NATIONAL INFLUENCE ON THE INSTITUTIONAL DESIGN OF
THE INTERNATIONAL REGISTER OF DAMAGE CAUSED BY
THE AGGRESSION OF THE RUSSIAN FEDERATION AGAINST
UKRAINE**

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ВПЛИВ НА ІНСТИТУЦІЙНИЙ ДИЗАЙН
МІЖНАРОДНОГО РЕЄСТРУ ЗБИТКІВ, ЗАВДАНИХ АГРЕСІЄЮ
РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ**

Kyryltsev K. S.

PhD student

*State Organization "V. Mamutov
Institute of Economic and Legal
Research of the National Academy
of Sciences of Ukraine"
Kyiv, Ukraine*

Кирильцев К. С.

аспірант

*Державна установа «Інститут
економіко-правових досліджень
імені В. К. Мамутова Національної
академії наук України»
м. Київ, Україна*

З початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації Україна працює над пошуком ефективних шляхів відшкодування збитків, завданих збройною агресією. Одним із таких шляхів є створення міжнародного компенсаційного механізму – правового інструменту, альтернативного національним судам та існуючим міжнародним установам. Підтримана Генеральною Асамблеєю ООН, концепція механізму складається з реєстру, що прийматиме заяви від постраждалих, комісії, що розглядатиме заяви та призначатиме компенсації,

та фонду, що займатиметься питанням виплати призначених компенсацій [1, с. 154–155].

При цьому нагальною є необхідність забезпечити реальну участь України у створенні компенсаційного механізму. Активне залучення України до процесу важливе не лише з репутаційної точки зору, але і для забезпечення адекватного врахування характеру збитків та особливостей національного законодавства. Однак, як показує історія змін до урядової постанови від 20 березня 2022 року № 326, наслідки такої участі можуть бути багатоаспектними.

Для належного аналізу зазначених процесів доцільно попередньо окреслити їхній контекст.

Реєстр збитків, завданих агресією Російської Федерації проти України, є першим елементом міжнародного компенсаційного механізму та був створений резолюцією Комітету Міністрів Ради Європи CM/Res(2023)3 від 12 травня 2023 року [2]. Згідно зі статтею 1 Статуту Реєстру збитків, що додається до зазначеної резолюції, Реєстр слугує для документального обліку доказів та інформації щодо заяв про відшкодування збитків, втрат чи шкоди, завданих фізичним та юридичним особам, а також державі Україна міжнародно-протиправними діями Російської Федерації в Україні або проти України, вчиненими на території України починаючи з 24 лютого 2022 року.

Стаття 2 Статуту зазначає, зокрема, що Реєстр збитків категоризує, класифікує і систематизує заяви, що надходять до нього. Це типова для подібних механізмів функція [3, с. 175], адже належне сортування зібраних заяв дозволяє згодом, на етапі їх розгляду, здійснювати пріоритизацію та масову обробку, а також застосовувати до різних категорій заяв різні підходи до розгляду.

Примітно, що у створенні класифікації заяв для Реєстру збитків ініціатива була за Україною. Так, 01 грудня 2023 року Урядом було внесено зміни до постанови Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 року № 326. Початково постанова № 326 була покликана уніфікувати підходи до фіксації та обрахунку збитків і шкоди від збройної агресії та визначила 21 основний напрям, за якими міністерства та інші центральні органи виконавчої влади були уповноважені розробляти та затверджувати відповідні методики [4]. Утім, згідно зі змінами від 01 грудня 2023 року Міністерству юстиції України було доручено подати Реєстру збитків пропозиції щодо класифікації категорій шкоди та збитків з метою їх можливого врахування Реєстром, а порядок, затверджений зазначеною постановою № 326, було доповнено новими пунктами 9–12, у яких і була викладена пропозиція щодо класифікації [5].

Через кілька тижнів після затвердження цих змін представниця України представила пропозиції членам Ради Реєстру збитків [6], а згодом, 26 березня 2024 року, Реєстр затвердив перелік категорій заяв, які можуть бути внесені до нього [7]. Категорії, затвержені міжнародним Реєстром збитків, доволі сильно нагадують українські пропозиції. Звертають на себе увагу загальний розподіл по трьох типах суб'єктів подання заяв і літерно-цифрове кодування категорій, а також їх загальний перелік та назви. Як пропозиції України, так і затверджена Реєстром класифікація передбачають три типи заяв: заяви фізичних осіб (А), заяви з боку держави Україна (В) та заяви юридичних осіб, крім тих, що включені до попереднього типу (С). У межах кожного з типів заяви категоризовані виходячи з виду збитків, втрат та шкоди: наприклад, С1.3 щодо збитків від втрати бізнесу, втрати прибутку, втрати інвестиційної вартості активів (пропозиції України) та С3.1 щодо пошкодження, знищення або втрати активів (фінальна класифікація Реєстру).

Водночас слід зазначити, що категорії, затвержені Реєстром збитків, суттєво відрізняються від пропозицій, викладених у постанові Кабінету Міністрів України № 326, зокрема в частині заяв юридичних осіб. У цьому контексті дискусійним є використання форми постанови для закріплення відповідних положень. Спрямовані на формування пропозицій України щодо класифікації заяв для міжнародного Реєстру збитків, вони за своїм змістом не є нормативно-правовим актом.

Зазначене викликало плутанину в правозастосуванні, коли пропозиції, викладені в постанові № 326, помилково сприймаються як фінальна класифікація Реєстру. Так, наприклад, згідно з матеріалами справи № 908/1138/24, сторони хотіли затвердити мирову угоду, де в пункті 4 угоди посилалися на постанову № 326 у частині нібито затверджених нею категорій Реєстру збитків, хоча затвержені Реєстром категорії відмінні від тих пропозицій, що містились у постанові [8]. Так само, відповідно до матеріалів справи № 913/619/18, на ці пропозиції у постанові № 326 посилався комітет кредиторів під час прийняття рішення про визнання недоцільним звернення з позовом від імені банкрута до Російської Федерації про стягнення збитків [9]. Врешті-решт, у справі 905/858/22 суд, як видається, помилково вирішив, що постанова № 326 єдиною метою має нібито лише міжнародний Реєстр збитків, та на цій підставі відхилив аргумент позивача [10].

Тому особливо важливим було, нарешті, внесення 05 лютого 2026 року нових змін до постанови № 326, якими було виключено вже неактуальні на той момент пропозиції щодо класифікації заяв Реєстром

збитків [11]. Таким чином постанові № 326 повернули її початковий сенс.

Отже, участь України у формуванні міжнародного компенсаційного механізму є важливою передумовою врахування характеру завданих збитків та особливостей національного правового регулювання. Водночас досвід із підготовкою пропозицій України щодо класифікації категорій збитків, втрат та шкоди для міжнародного Реєстру збитків засвідчив проблему невідповідності між змістом рішень і формою їх нормативного оформлення. Будучи згодом позитивно сприйнятими міжнародним Реєстром збитків, пропозиції України, утім, були закріплені у формі постанови Кабінету Міністрів України, тобто нормативного акта, хоча за своїм змістом вони становили лише позицію держави у межах міжнародного інституційного процесу. Це призвело до їх помилкового сприйняття як остаточно затвердженої класифікації Реєстру збитків, що підтверджується прикладами судової практики. Внесення у лютому 2026 року змін до постанови № 326, якими було вилучено дані положення, спрямоване на усунення такої правової невизначеності та відновлення первісного призначення цього нормативного акта. Розглянута ситуація свідчить про необхідність чіткого розмежування між нормативними актами внутрішнього регулювання та документами, що відображають позицію держави у межах міжнародних механізмів відшкодування шкоди.

Література:

1. Giorgetti C. International Claims Commissions as Reparations. *AJIL Unbound*. 2025. Т. 119. С. 151–156.
2. Резолюція Комітету Міністрів Ради Європи від 12.05.2023 № CM/Res(2023)3. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/961_001-23#Text (дата звернення: 09.02.2026).
3. Feighery T. J., Rotstein J. Institutional design: How states create claims commissions and why. *Research Handbook on International Claims Commission* / ред.: С. Giorgetti, P. W. Pearsall, H. Ruiz-Fabri. Челтнем, 2023. С. 150–175.
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 № 326. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-%D0%BF#top> (дата звернення: 10.02.2026).
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 01.12.2023 № 1256. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1256-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.02.2026).
6. Рада Реєстру провела установче засідання. *Реєстр збитків для України*. URL: <https://rd4u.coe.int/uk/-/the-board-of-the-register-holds-its-inaugural-meeting> (дата звернення: 10.02.2026).

7. Рішення Конференції Учасників Реєстру збитків, завданих агресією Російської Федерації проти України, від 26.03.2024 № RD4U-Board(2024)07-final-UA. URL: <https://rd4u.coe.int/uk/documents> (дата звернення: 10.02.2026).

8. Постанова Центрального апеляційного господарського суду України від 18.03.2025 у справі № 908/1138/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126738160> (дата звернення: 25.02.2026).

9. Ухвала Господарського суду Луганської області від 02.12.2025 у справі № 913/619/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132511392> (дата звернення: 25.02.2026).

10. Рішення Господарського суду Донецької області від 12.02.2024 у справі № 905/858/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117305631> (дата звернення: 25.02.2026).

11. Постанова Кабінету Міністрів України від 05.02.2026 № 142. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/142-2026-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.02.2026).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-674-4-18>

THE LENIENCY PROCEDURE IN THE SYSTEM OF LIABILITY FOR ECONOMIC COMPETITION LAW INFRINGEMENTS

ПРОЦЕДУРА LENIENCY У СИСТЕМІ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ЗАХИСТ ЕКОНОМІЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

Kohut M. I.

*Master of Laws, PhD student
State Organization "V. Mamutov
Institute of Economic and Legal
Research of the National Academy of
Sciences of Ukraine"
Kyiv, Ukraine*

Kogut M. I.

*магістр права, аспірант
Державна установа «Інститут
економіко-правових досліджень
імені В. К. Мамутова Національної
академії наук України»
м. Київ, Україна*

The detection and proof of cartel violations in the field of competition law enforcement are traditionally characterised by a high degree of complexity due to their secret nature, limited availability of evidence, and the participants' vested interest in concealing collusive conduct. Under such circumstances, classical liability mechanisms do not always ensure effective